

AKAMBA — MAKONDE

UMETNOST
VZHODNE
AFRIKE

SLOVENSKI
ETNOGRAFSKI
MUZEJ

LJUBLJANA, PREŠERNOVA 20

GRAD GORIČANE
1970

SLOVENSKI ETNOGRAFSKI MUZEJ

AKAMBA — MAKONDE
UMETNOST VZHODNE AFRIKE

POKROVITELJ RAZSTAVE IBT TRBOVLJE

GRAD GORIČANE 1970

Predmete je zbral in pripravil razstavo

dr. Boris Kuhar

ravnatelj Slovenskega etnografskega muzeja

Postavitev razstave:

Marjan Loboda dipl. ing. arh.

Uvod

Naša razstava posreduje tokrat pregled plastične umetnosti dveh vzhodnoafriških plemen, Akambe in Makonde. Umetnost prvega plemena, še do današnjih dni, predvsem zaradi nepoznavanja, ni bila posredovana Evropi, tako je verjetno to prva razstava umetnosti plemena Akambe (množina Wakambe, pišejo tudi Makambe) v Evropi. Makonde pa že več desetletij poznamo kot edino pleme vzhodne Afrike, ki izdeluje kvalitetne kipce in maske. Na razstavi skušamo prikazati razvoj bogate tradicionalne umetnosti realistično grotesknega izraza plemena Makonde vse do sodobne umetnosti tega plemena, ki se je razvila po drugi svetovni vojni v nov, svojstven abstraktni stil, poln stilizacije. To je umetnost skrivnostne simbolike, ki ima sicer močne korenine v tradiciji, toda to ni več tradicionalna umetnost. Sodobna umetnost Makonde je postala pojem v Evropi in Ameriki. Imeti danes v svoji zbirki ali v stanovanju sodobno Makondo, to nekaj pomeni. Prav ta razvoj, ta ponovni enkratni vzpon nekaj desetletij zatrte tradicionalne umetnosti plemena Makonde skuša prikazati naša razstava. Ta umetnost pa odraža tudi globok upor proti nečloveškemu izkoriščanju tega plemena, upor proti portugalskemu kolonialnemu gospodarstvu v Mozambiku. Tako postaja sodobna umetnost plemena Makonde vse bolj tudi nacionalna umetnost, ki je v službi zatiranega ljudstva Mozambika za svobodo njegove dežele, za svobodno Afriko.

Razstavljenih je 100 skulptur, ki sem jih zbral v letu 1970 na svojih potovanjih v vzhodni Afriki.

Akamba

To je pleme Bantu črncev, ki živi ob zgornjem toku reke Athi. Po velikosti je tretje največje pleme v Keniji in šteje skoraj milijon ljudi. Živijo v dveh večjih administrativnih enotah s sedežema v Kituju in Machakosu, ta zadnji je komaj dobrih osemdeset kilometrov od Nairobija. Akambe s področja Kituja pa so se pred dvesto leti ločili od Makambe Machakosa v samostojno skupino. Čeprav imajo mnogo

skupnega v ljudski kulturi, se zadnji le razlikujejo od prve skupine, predvsem po različni ornamentiki in različnih nošah. Domovina plemena Makambe je nepregledna savana in redek gozd, ki sta izredno bogata z divjadjo. To so poljedelci, ki gojijo proso in koruzo, so pa tudi dobri živinorejci, ki imajo velike črede govedi, ovc in koz, razen tega so tudi odlični lovci. Stanujejo v kopastih kolibah, ki so združene v manjša, močno raztresena naselja. Pri njih je močno v veljavi patriarhat. Verujejo v umrle prednike. Ta vera se je pri njih ohranila do današnjih dni. Umrli predniki živijo z ljudmi naprej. Vera plemena Makambe je simbioza med življenjem in smrtjo. Za te ljudi sta naravnost in nadnaravnost materija in duh, življenje in svet eno. Zato so tudi stalno v stiku z umrlimi predniki in to verovanje povezujejo v trdno zapriseženo plemensko skupnost. Reflektor te skupnosti je socialna struktura plemena. V tem čaščenju prednikov uporabljajo tudi lesene skulpture, kipe in maske. V tem je tudi eden od vzrokov, da je pri tem plemenu močno razvita plastična umetnost. Drug vzrok za to je izredna ljubezen do lova in tretji, da še danes igrajo pri njih veliko vlogo totemi. Zato so jim živalske figure, izdelane iz lesa magični pripomoček pri lovu in igrajo pomembno vlogo v verovanju. Omeniti moram, da imajo pri tem plemenu še danes veliko besedo čarovniki, ki zdravijo s pomočjo zagovorov, naravnih zelišč in kultnih kipcev. Ob poroki, ob smrti, ob slavi v čast žetve uporabljajo lesene maske. Razen lesenih skulptur pa klešejo Akambe tudi v kamnu, močno pa je pri njih razvito tudi umetniško oblikovanje v železu. Značilna zanje pa je lesena plastika, ki jo tudi prikazuje naša razstava.

Če zasledujemo razvoj njihove umetnosti, lahko ugotovimo, da so vse do pred 30 leti izdelovali leseno plastiko predvsem za svojo kultno uporabo. Od takrat pa se je začela njihova umetnost komercializirati. Izdelovalci, rezbarji, so bili vedno le moški, ki so se združevali v večje skupine, predvsem v večjih središčih. Tako je ta obrt cvetela z razvojem turizma. Med plenom Akamba so še naprej ostali mnogi talentirani rezbarji, ki so delali kipe in maske za potrebe ritualnih slovesnosti. To se nadaljuje tudi v današnji čas, čeprav vedno v manjši meri. Več je rezbarjev, ki režejo za prodajo. Razvila se je takoimenovana »turistična umetnost«. Podedovani smisel za umetnost pa so znali izkoristiti trgovci, ki so največkrat Indijci, Pakistanci ali Evropejci. Tako se ta umetnost vedno bolj standardizira. Posamezne trgovske hiše imajo celo že kataloge izdelkov rezbarjev Akamba in tako prodirajo skulpture tega plemena po vsem svetu, navadno le pod znamko: »Izvirno ročno delo iz Kenije«.

Danes rezljajo vse mogoče predmete iz lesa že okrog šest tisoč predstavnikov plemena Akambe. V okolici Nairobija in Mombase sem obiskal naselja, kjer dela skupaj po šeststo rezbarjev tega plemena.

Pripadniki plemena Akambe veljajo tudi za izredno priljudne, so dobri plesalci in so zaradi tega znani po vsej Keniji. Najdemo jih skoraj po vsej deželi, predvsem v večjih mestih.

Poglavitna oblika plastične umetnosti plemena pa je enaka kot v vsej afriški leseni skulpturi. To je popolna svoboda plastike. Večkrat sem jih občudoval, s kakšno lahkoto ti rezbarji, ki v večini primerov nimajo niti osnovne šole, obvladajo tehniko obdelovanja lesa. Obliko človeškega telesa, ki ga klešejo, prilagodijo valjčni obliki lesa. Lik iztesajo s posebno sekirico in to iz enega celega kosa lesa. Nastajajo izredno zapletene, votle in močno izrezljane oblike figur. Umetnik s sekiro in težkim pragozdnim nožem najprej grobo oblikuje kos lesa, šele nato začne natančneje rezljati z noži in dleti raznih oblik, na koncu pa še vse zglati z grobo pilo ali z ostrim kamnom. Poznajo tudi več načinov patiniranja in barvanja lesa. Včasih obdelala umetnik samo sprednjo ploskev debla, kot je to primer pri razstavljenem plemen-skem čarovniku. Dober, izkušen rezbar izdelava dnevno po dve do tri srednje velike kipce, ali do deset manjših figur. Bolj zahtevno, večjo plastiko iz plemenitejših, trdih vrst lesa (ebenovine, mahagonija) pa reže tudi po več dni. Največ pa izdelujejo kipe in maske iz mehkejšega lesa, iz pinije ali muhamu lesa.

Ta umetnost je v svojem bistvu realistična, čeprav najdemo tudi pri tem afriškem plemenu močno stilizirane figure, kar nam zgovorno kažejo razstavljeni duhovi plodnosti. Največ oblikujejo ljudske figure, za temi živalske. Prve predstavljajo posamezne osebe, redkeje skupine. Človeško telo upodabljajo največkrat stoje, redkeje sede, čepe ali kleče. Značilnost teh človeških skulptur je mirna drža in stroga simetrična gradnja figure. Zastopan je princip frontalnosti in poudarjanja posameznih telesnih delov, kar pa ima globlji pomen (trebuh, prsa pri skulpturah demonov plodnosti in pri figurah, ki predstavljajo materinstvo). Naravna proporcionalnost človeškega telesa je zato največkrat porušena. Temu je botrovala oblika lesa ali pa želja umetnika, ki je hotel s poudarjanjem posameznih telesnih delov doseči globlji, duhovni smisel posameznih figur. Pri plastiki Akamba zasledimo tudi večja poenostavljanja. To nam dokazuje razstavljena skulptura »mož—žena«, ki v združenih frontalni strani moža z druge, predstavi še ženo, ali pa skulptura »mož—

žena—otrok«, ki v eni figuri z nizanjem glav simbolizira v ženi moža in še prikaže rojstvo otroka.

Akamba skulpture razdelimo v več skupin:

— figure, ki predstavljajo može in žene in služijo največ kultu umrlih, pri čaščenju prednikov,

— v figure, ki predstavljajo motiv matere in otroka, ki simbolizirajo plodnost, uporabljajo pa jih tudi v kultu prednikov in ob iniciacijskih obredih,

— skulpture, ki predstavljajo človeka pri raznih vsakodnevni opravih, oziroma ga karikirajo. Največkrat upodabljajo Masajce, nilohamitsko pleme, ki živi v njihovi soseščini,

— s človeškimi figurami okrašene uporabne predmete. Razstavljenih je več stolov, katerih podstavek je figura moža ali žene,

— figure, ki predstavljajo živalski svet, nekoč so te služile kot magični pripomoček lovcem.

— maske, ki so največkrat mešanica človeških in živalskih potez. Stilizacija je pri maskah še večja kot pri kipih. Maske so služile v številnih kulturnih magičnih obredih tega plemena.

V precejšnji meri delajo Akambe še danes svojo leseno plastiko po vzoru tradicionalne plastike; tudi motivika je podedovana, le namembnost teh skulptur je danes druga. Služijo predvsem kot okrasna umetnost in kot turistični spominki.

V svoji osnovi je to še vedno anonimna umetnost, saj so le redki posamezniki, ki so prišli iz anonimnosti. V krajših tečajih in srednjih šolah so se izpopolnjevali v tej umetnosti in se danes podpišejo pod svoja dela. Toda te zvrsti umetnosti plemena Akamba naša razstava ne obravnava.

Makonde

Tudi to pleme pripada Bantu črncem. Živi v severnem Mozambiku in v južni Tanzaniji na takoimenovani visoki planoti Makonde. To so kmetje, ki na skromni zemlji pridelujejo predvsem proso, koruzo in fižol. Stanujejo v kopastih kočah. Pri njih je uveljavljen patriarhat, toda z močnimi sledovi matriarhata. Zaradi nedostopnosti

visoke planote je to pleme razmeroma dlje časa ohranilo svoje tradicionalno življenje v vsej izvornosti. Pozno so prišli v stik z evropsko civilizacijo, čeprav je bila reka Rovuma prometna suženjska pot z morja v notranjost dežele. To je bilo tudi zadnje pleme, ki je v Mozambiku prišlo pod portugalsko kolonialno upravo. Prvi beli naseljenec — misijonar, je prišel med to pleme šele leta 1922, prvega privrženca za katoliško vero pa je pridobil šele leta 1930. To sem zapisal zato, da bi prikazal, kako so bili Makonde skoraj do današnjih dni imuni za zunanje vplive. Močno so bili pač odmaknjeni od sveta, saj imajo skoraj dva tisoč kilometrov do glavnega upravnega središča. Zaradi svoje nedostopnosti je bilo njihovo domovanje na visoki planoti kot prava trdnjava. V tej so redka naselja, ki so močno oddaljena drugo od drugega. Vsaka vas živi svoje neodvisno življenje, ima svojega poglavarja, svoje tradicionalne vaške institucije, združene v klanu, svoja verovanja v umrle prednike, svoja iniciacijska obredja in na njih zgrajen ves sistem klanske hierarhije. Posebnost tega plemena pa je stara tradicija v kiparjenju z lesom. O tem priča tudi legenda. V davniini je prvo živo bitje, ki še ni bilo človek, izrezljalo iz lesa figuro ženske. Postavilo jo je na sonce pred jamo, v kateri je prebivalo. Naslednji dan je figura oživila in postala njegova žena. Čez nekaj časa se je iz zveze prvih dveh bitij rodil prvi Makonde, ki je bil prvi človek na svetu.

Najstarejša Makonde skulptura predstavlja žensko, to je podoba prednice — matere tega plemena. To so bile zaščitne skulpture, namenjene domačemu ognjišču ali pa ljudem, ki so jih nosili s seboj na daljša potovanja. Izdelane so bile iz mehkega lesa, preproste, naturalistične, brez barvanja. Često so za te skulpture uporabljali človeške lase, jim dodajali obleko in razne okrasne predmete.

Tradicionalna lesena skulptura plemena Makonde so realistični kipi, večkrat groteskno karikirani človeški liki.

Umetnost tega plemena, umetnost, ki vključuje zgodovino, mite in legende, je prav gotovo izredno stara in sega nazaj več desetstisoč let. Skulpture nam danes pripovedujejo o zgodovini tega plemena. In te skulpture predstavljajo v veliki meri ženske like, zato so nam lahko kot eden od dokazov, da je bil pri tem plemenu razširjen matriarhat. Beli kolonialni uradniki, predvsem pa še misijonarji, so skoraj povsem zatrli izdelovanje tradicionalne lesene skulpture. Uničevali so maske in kipe ter s tem skušali zatreti tudi običaje in verovanja plemena. Tako je nastal močan spopad med plemenom, ki je branilo svojo tradicijo, in belimi gospodarji,

ki so mu hoteli vsiliti svoje navade, svojo vero in simbole. Tako je tradicionalna skulptura Makonde nekaj desetletij nazadovala in skoraj zamrla.

V tradicionalni umetnosti plemena Makonde se največkrat pojavljajo človeški liki, simboli prednikov, figure, ki jih uporabljajo ob iniciacijskih obredjih. Značilna za Makonde je empiko-naglavna maska, ki jo uporabljajo plesalci tajnih družb in pa številni materinski liki, ki predstavljajo umrle prednike. Posebnost tradicionalne umetnosti Makonde so še skulpture, ki kažejo ljudi pri vsakodnevnih opravilih, posebej pa še skrivnostno življenje odraslih. Te zadnje so izdelovali predvsem v iniciacijskih šolah, v šolah, kjer so pripravljali mladino za vstop v tajne družbe. Prav zasluga teh šol je, da se je spretnost rezbarjenja lesa tako množično ohranjala iz roda v rod. Te šole so bile odlično organizirane. Otroke so, preden so jih sprejeli v družbo odraslih, odpeljali iz vasi na osamljene kraje. Tu so jih šest mesecev vzgajali za življenje. Otroci so lahko spoznali vse skrivnosti simbolov svojega plemena, verovanje, vse, tudi abstraktne socialne vrednote, odgovornost seksualnega življenja. Učili so se tudi praktičnih stvari — od lova do izdelave lesenih skulptur. Šele potem, ko je bil fant sprejet v družbo odraslih, je lahko izdeloval obredne maske in kipce. Izdelovanje ritualnih figur pa je bilo vključeno kot sestavni del plesa, pesmi, pregovora. Pri tem rezbarjenja niso mogli poenostavljati, temveč so morali vsako izdelano figuro zavestno dojeti. Te šole življenja so pri Makonde v Tanzaniji delovale do leta 1946. Z visoke planote imamo sporočilo, da je tam delovala iniciacijska šola še leta 1950.

Težko življenje je živelo in še danes živi to ljudstvo. Toda vse svoje trpljenje, pa tudi vse nerazumljive nadnaravne sile je skušal Makonde prikazati v svojih lesenih skulpturah in to zato, da jih je imel vedno ob sebi in da jih je lažje razumel. V lesu je oživil Nandenga, duha, ki je tako pogosto vznemirjal plemensko življenje, ob njem pa še šejtane, duhove skal in grmovja ter druge like, ki jih je vključeval v stalen boj, v medigro dobrega in zla. Včasih se je bojeval s sovražniki svojega plemena in blaginje. Krščanski misijonarji so radi uničevali tradicionalne makondske skulpture in jim skušali vsiliti svoje podobe — Madono, križanje, svetnike.

Ker so portugalski kolonialisti vse močnejše zatirali to pleme, je več kot 10.000 članov plemena Makonde prebežalo samo v letu 1964 v Tanzanijo. Naselili so se predvsem v Daressalamu in v njegovi okolici. Prav ti pa so bili tisti, ki so razvili tudi novo, sodobno Makonde skulpturo, umetnost, ki ji danes pripisujemo že posebno, častno mesto.

Sodobne Makonde skulpture so iz ebenovine, iz lesa, ki je trd za obdelavo. Toda v rokah mojstra Makonde postane to izredno hvaležen les za rezbarjenje. Naša razstava kaže tudi razvoj od tradicionalne do sodobne umetnosti Makonde. Naturalizem in grotesknost, ki sta poglavitni značilnosti tradicionalne skulpture tega plemena, sta tudi značilni za sodobno umetnost. Ta nova umetnost je zrasla kot ptič Feniks na pogorišču tradicionalne umetnosti. In nič manj množična ni, še vedno pa je večidel anonimna. V Mozambiku, v Tanzaniji dela več kot tisoč rezbarjev. Samo v enem kraju, 60 kilometrov od Mtwara v Tanzaniji dela 150 rezbarjev za nekega evropejskega trgovca, več kot sto jih rezbari v Der es Salamu in njegovi okolici. Mnoge trgovine v Tanzaniji in tudi v Keniji zaposlujejo po več desetih rezbarjev Makonde. Čeprav izraža vsaka skulptura Makonde za razliko od sodobnih kipov Akambe popolno individualnost, se vedno bolj poznajo tudi vplivi delodajalca. Zato pa so najboljša dela tistih umetnikov, ki imajo čim manj stikov s trgovci. Nekaj takih del nam je tudi uspelo zbrati za razstavo.

Sodobna umetnost plemena Makonde je v manjši meri realistična, bolj je abstraktna, močno stilizirana in skrivnostno simbolična. Poznajo se ji vplivi krščanskega simbolizma. Toda to ni enostavno posnemanje. Sodobni umetnik Makonde združuje krščanske simbole s simboliko tradicionalnega življenja svojega plemena. Kot primer bi navedel ,kako čudovito zna rezbar združiti krščanski simbol križa s svojimi simboli. Plastika, ki kaže križanje, je brez križa, pač pa vključuje Kristusa v izredno ekspresivno sceno tradicionalnega plemenskega rituala. Kristus stoji na podiju, na njegovi desni je velika kača, na levi pa oseba, ki se dotika Kristusovih genitalij. Tako je predstava smrti pri kristijanah postala pri Makonde simbol plodnosti, ta pa je simbol življenja.

V lesu izrezljan krščanski hudič je za Makonde Džin, duh zla in nesreče. Ta je že od nekdaj tu, hudič pa je prišel šele s Portugalci in Angleži pred nekaj desetletji. Njihov Džin ima vedno le eno samo oko, zakaj bi torej imel hudič dva?

In še eno pomembno značilnost sodobne Makonde skulpture moramo navesti. To je prikaz odpora proti zatiranju in zasužnjevanju. Ta se odraža predvsem v skupinskih scenah na kipih, pa tudi v polplastiki, kjer se ljudske in simbolične figure združujejo v ljubezni ali boju. Tako tudi prek svoje umetnosti prikazuje to ljudstvo svoje napore za obnovo, osvobodilno vojno. Demonji, duhovi in groteskne podobe iz tradicije služijo danes za prikaz demonov lakote, izkoriščanja, strahu, dehumanizacije

človeka v kolonializmu. Prikazujejo boj proti kolaboracionistični vlogi cerkve. Nandege in šejtani so še vedno tu, toda zdaj so to zli duhovi sodobnega sveta, duhovi boja med silami kolonializma in močjo ljudi, ki se borijo za svojo svobodo. Na koncu kaže razstava tudi sodobno umetnost plemena Makonde, rezbarije, ki zaradi svoje globoke simbolike, pa tudi izrednih estetskih vrednot zaslužijo v polni meri oznako umetnost. Vsak kip ali maska je umetnina zase, je original, v njej pa se odraža izredna kreativnost umetnika. Sodobna umetnost Makonde, ki je šele na začetku, ima pred seboj še izredno bodočnost.

Literatura

- Adam Leonard, Primitivna umetnost. Kultura, Beograd 1963.
 Adamson, Joy. The Peoples of Kenya. A. H. — K. Wolff Book. New York 1967.
 The Art of the Makonde People. Instituto de Investigacao Ceintifica de Mozambique, Lourenco Marques (ni datirano)
 Bennet-Clark, M. A. »A Mask from the Makonde Tribe in the British Museum«, Man, (July, 1957)
 Collings, H. D. »Notes on the Makonde«, Man, vol. XXIX (1929), str. 25—28
 Cordwell, Justine M. »African Art«, in Continuity and Change in African Cultures, Bascom, W. R. and Herskovits, Chicago 1959.
 Fagg, William, Sculptures Africaines, Fernard Hazan, Paris 1965.
 Fagg, William, African Tribal Sculptures I. in II. Methuen & Co Ltd, London 1966.
 Fagg, William, The Art of Central Africa. COLLINS in association with UNEFCO, Pariz 1965.
 Labouret, Henri, Africa Before the White Man. Walker and Company, New York 1962.
 Meyers, Kontinente und Meere — Afrika. Bibliographisches Institut, Mannheim-Zürich 1968
 Segy, Ladislav. African Sculpture. New York, Dover Publications 1958.
 Theile Albert, Kunst in Afrika. Chr. Belster Verlag, Stuttgart 1961.
 Thomson, Joseph. »Notes on the Basin of the River Rovuma, East Africa«. Poceedings of the Royal Geographical Society, vol. 4 (1882).

Zahvaljujemo se vsem, ki so pripomogli k postavitvi razstave. Posebna zahvala velja Industrijskim birojem iz Trbovelj, ki so prevzeli pokroviteljstvo nad razstavo, zahvaliti se želimo tudi podjetju Inex Adria avio prometu za prevoz predmetov iz Afrike in veleposlaniku Ivu Peliconu za njegovo pomoč v Keniji pri zbiranju gradiva za razstavo.

Detajl.

Akamba. Mati z otrokom.

Akamba. Stol
okrašen s človeško figuro.

Akamba. Detajl skulpture
Masajca (Glej naslovno stran).

ČE BI RAD VEDEL KDO SEM
DOBRO POGLEJ
TA KOS ČRNEGA LESA
S POSVEČENIMI ROKAMI
GA JE IZREZLJAL IN OBDELAL
BRAT MAKONDE
V DALJNIH DEŽELAH

Makonde. Mati — simbol
plodnosti. Starejša tradicionalna
skulptura.

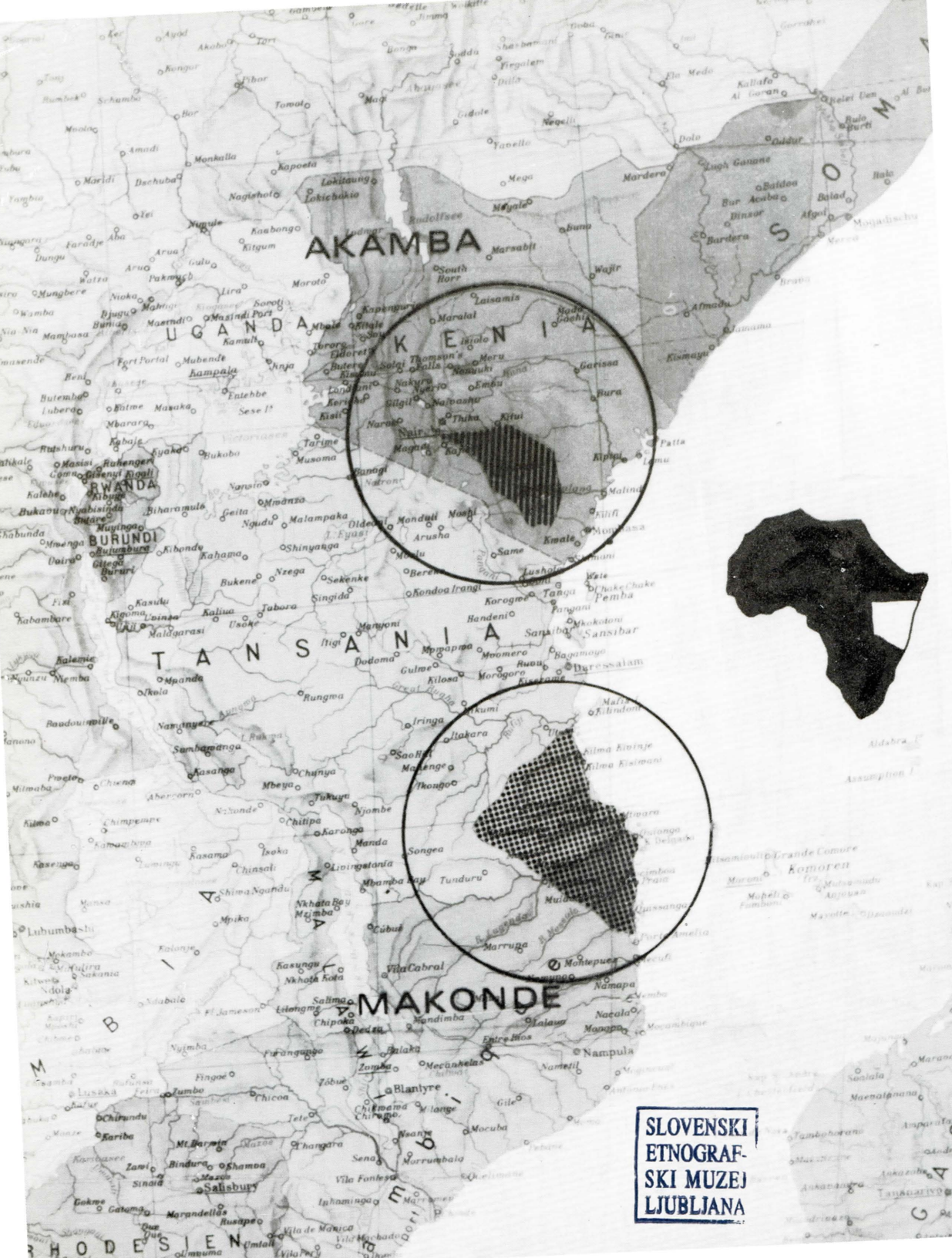

Makonde. Sodobna skulptura —
Družina z duhom — prednikom.

Detajl.

Makonde. Sodobna skulptura.
Mož in duh s kačo.

SLOVENSKI
ETNOGRAFSKI
MUZEJ
LJUBLJANA

Založil
Slovenski etnografski muzej
Za založbo dr. Boris Kuhar
Oprema Marjan Loboda dipl. ing. arh.
Tisk: Tiskarna PTT

K E.01 A.11.02

SEM

1970

020180313

COBISS •

IBT**INVESTICIJSKI
B I R O J I
T R B O V L J E**

GIMNAZIJSKA CESTA 16

Hišna centrala: 80-402

**CENJENIM POSLOVNIM PARTNERJEM NUDIMO
IZ OBSIRNEGA POSLOVNEGA PREDMETA
ŠIROKOVNE STORITVE****Izvajanje inženiringa in v zvezi s tem:**

1. tehnološke raziskave in študije s področja gradbenega materiala, drobljenja, sejanja, odpraševanja in separiranja ter flotiranja, čiščenja separacijskih in drugih industrijskih voda iz področja priprave vode za industrijske namene;
2. opravljanje geodetskih storitev;
3. izdelovanje investicijskih programov z ekonomskimi študijami in analizami;
4. proučevanje organizacije dela in poslovanja ter izvajanje racionalizacije tehnoloških procesov;
5. projektiranje in konstruiranje industrijskih objektov ter naprav;
6. izdelovanje ter preizkušanje prototipov ter opravljanje montažnih storitev lastnih konstrukcij;
7. montaža tujih industrijskih naprav in opreme objektov;
8. izdelava specialnega orodja, opreme in naprav za industrijo in rudarstvo;
9. prostorsko planiranje in izdelava urbanistične dokumentacije;
10. projektiranje in izdelava investicijske dokumentacije gradbenih objektov iz okvira visokih, nizkih in prometnih zgradb;
11. izdelava projektov objektov jeklenih konstrukcij, električnih instalacij za razsvetljavo,

vo, moč in pogon ter izdelava projektov instalacij vodovoda;

12. izvajanje poskusnega pogona rudarskih in industrijskih objektov, nadzora nad izvajanjem gradbenih del in nad montažo;
13. izvajanje specialnih gradbenih in rudarskih storitev;
14. projektiranje, nadzor in izvajanje del pri izgradnji aerodromov, letalskih objektov in opreme za letališča;
15. izvajanje raziskav in razvojnih nalog na področju turističnega gospodarstva, projektiranja turističnih objektov, uvajanje novih metod poslovanja v turizmu in gostinstvu;
16. ekonomska propaganda, izdajanje publikacij, prirejanje razstav, velesejmov in podobno s tega področja.

Opravljanje zunanje-trgovinskega prometa:

1. izvoz in uvoz zase in za druge gospodarske organizacije;
2. izvajanje investicijskih del v tujini;
3. zastopanje tujih firm.

Znanstveno-raziskovalno delo:

1. znanstvene raziskave na področju energetike, prometa, transporta in industrijske avtomatike;
2. izvajanje raziskav ekonomike investicijskih in drugih naložb na področjih iz 1. točke;
3. študije aplikacije mehanografije;
4. vzgajanje programerjev za sodobne digitalne naprave in vzgajanje kadrov za sodobno vodenje poslovanja in proizvodnje;
5. izvajanje izračunov na digitalnih računskih strojih.

Proizvodnja, popravilo in prodaja električnih strojev in naprav za industrijo in strojnih delov, odlivanje in prodajanje odlitkov barvnih kovin.

INVESTICIJSKI**BIROJI****TRBOVLJE**

industrijska

proizvodnja

IBT — ELIT

Tončke Čečeve 45

Tel.: 80-071, 80-241

Savinjska cesta 35

Tel.: 80-316

VABIMO VAS K SODELOVANJU!